

รายงานการรับคณะสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ณ โครงการพัฒนาตอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงราย
วันพฤหัสบดีที่ 20 มิถุนายน 2562

1. ข้อมูลคณะ

ที่มาและความสำคัญ	- หนังสือจากสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เรียนถึงผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ ลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2562 - ผู้เข้าศึกษาดูงานเป็นกลุ่มเกษตรกรชนเผ่าม้งที่ปลูกและแปรรูปกล้วยในหมู่บ้านใหม่ยอดคีรี ม.10 ต.คีรีราษฎร์ อ.พบพระ จ.ตาก
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเรียนรู้ความเป็นมาของโครงการพัฒนาตอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2. เพื่อให้เกษตรกรตัวแทนกลุ่ม นำความรู้จากการศึกษาดูงานไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม 3. เพื่อให้เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปรับใช้กับสินค้ากลุ่มให้เกิดความหลากหลาย 4. เพื่อให้เกษตรกรเกิดทักษะการทอผ้าแบบใช้กี่กระตุก และกึ่งพื้นเมืองในการทอผ้าใยกล้วยแบบผสมเส้นใยชนิดอื่น
ระดับเนื้อหา	ระดับความสำคัญ 2 คะแนน (เป็นพื้นที่พัฒนาของหน่วยงานพัฒนาภาคี – โครงการหลวง) ระดับเนื้อหา 2 คะแนน (ศึกษาเรียนรู้การทอผ้าโดยเพราะ) คะแนนรวม 4 คะแนน
องค์ประกอบ	- เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของหน่วยงานสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงฯ นำเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกและแปรรูปใยกล้วย ชนเผ่าม้ง รวมทั้งสิ้น 13 คน (รายชื่อตามภาคผนวก 1) - ผู้ประสานงาน นางสาวกฤษณี เจริญทรัพย์
เจ้าหน้าที่รับคณะ	- ผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกของมูลนิธิฯ : นายถวิล คำเสาร์ นางสาววิภาวดี พิมลธิกุล - วิทยากรประจำสถานที่เรียนรู้ : นางสาวจตุพร เทพนิล นางสาวชุตีร์ โกล้ม นางคำ ต้าคำจิง
แหล่งสนับสนุนงบประมาณ	รหัสงาน 916-200-511 โครงการจัดศึกษาดูงานและฝึกอบรม เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวง
หมายเหตุ : คณะนี้ไม่ได้ทำแบบประเมิน เนื่องจากชาวบ้านมีข้อจำกัดเรื่องการอ่านและเขียนภาษาไทย	

2. กำหนดการคณะ

กำหนดการศึกษาดูงาน
คณะสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง(องค์การมหาชน)
โครงการพัฒนาद्यตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงราย
วันพฤหัสบดีที่ 20 มิถุนายน 2561

เวลา	กำหนดการ
08.00-08.30 น.	คณะออกเดินทางจากโรงแรมบ้านน้ำ รีสอร์ท แม่สาย มายังศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ โครงการพัฒนาद्यตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
08.30-09.00 น.	ชมวีดิทัศน์โครงการพัฒนาद्यตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ ถาม – ตอบ
09.00-11.30 น.	ศึกษาดูงานโรงงานทอผ้า ศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ “พัฒนาจากโรงฝึกอาชีพหัตถกรรมและอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นเพื่อสร้างงานสร้างรายได้สำหรับทุกคนไม่ว่า หญิงหรือชาย มีการศึกษาหรืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ คนสูงอายุแต่ยังทำงานได้ หรือคนหนุ่มสาว โดยการ ต่อยอดความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเน้นการพัฒนา “เพิ่มมูลค่า” ผลิตภัณฑ์งานมือต่างๆ ตลอด “ห่วงโซ่มูลค่า” (Value Chain) อย่างครบวงจรด้วย “เทคโนโลยีที่เหมาะสม” เพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ ได้ รูปแบบและคุณภาพตามที่ “ตลาดต้องการ” ปัจจุบันงานหัตถกรรมเป็นหนึ่งในหน่วยธุรกิจสำคัญที่นอกจาก จะสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับชุมชนในโครงการพัฒนาद्यตุงฯ แล้วยังช่วยให้โครงการ “สามารถเลี้ยง ตนเอง” โดยไม่ต้องพึ่งงบประมาณของรัฐหรือเงินบริจาค นอกจากนั้นความหลากหลายของกิจกรรมสร้าง รายได้ยังเป็นการ “กระจายความเสี่ยง” ความล้มเหลวทางธุรกิจของหน่วยธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งด้วย
11.30-12.00 น.	สรุปกิจกรรมศึกษาดูงานโครงการพัฒนาद्यตุงฯ ณ โรงอาหารโรงงานทอผ้า
12.00-12.30 น.	ออกเดินทางจากศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ ไปยังห้องครัวดยตุง
12.30-13.15 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ณ ครัวดยตุง
13.15-13.30 น.	เยี่ยมชมร้านค้าดยตุงไลฟ์สไตล์
13.30-15.30 น.	เยี่ยมชมพระตำหนักดยตุง และสวนแม่ฟ้าหลวง ตามอัธยาศัย (ซื้อบัตรเข้าชมหน้างาน)
15:30 น.	ออกเดินทางจากโครงการพัฒนาद्यตุงฯ กลับที่พักโรงแรมบ้านน้ำ รีสอร์ท แม่สาย โดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ : กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

3. ประเด็นคำถาม-ตอบ ระหว่างศึกษาดูงาน

Q : ผ้าที่กลุ่มทอมีตลาดส่งขายที่ไหนบ้าง แล้วลูกค้าซื้อเอาไปทำอะไรต่อ

(นางสาวจตุพร วิทยาการมูลนิธิฯ ถามคณะ)

A : มีส่งขายให้ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ (สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง) เท่าที่รู้จะเอาไปตัดเย็บเป็นปลอกหมอน ผ้าห่อ หรือขายเป็นผืน และมีลูกค้าเป็นชาวญี่ปุ่นเข้ามาซื้อในหมู่บ้านบ้างซื้อกลุ่มป่าหม่อ ที่มาวันนี้จะมี 2 กลุ่ม กลุ่มนางหมาย แซ่หว่าง จะเข้าร่วมกับกลุ่มป่าหม่อ ส่วนกลุ่มนางเจ๊อว แซ่ย่าง จะทำกันเอง

Q : เคยไปออกงานที่กรุงเทพฯ บ้างไหม (นางสาวจตุพร วิทยาการมูลนิธิฯ ถามคณะ)

A : กลุ่มที่มานี้ยังไม่เคยไปออกงาน ส่วนกลุ่มที่ได้ไปก็มักเป็นกลุ่มเดิมๆ ที่หน่วยงานราชการเลือกให้ไป เพราะมีหลายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่มานี้ไม่เคยไป และไม่ค่อยมีตลาด หรือลูกค้า ส่วนใหญ่จะขายผ้าทอไยก์ยงลายพื้นให้กับกลุ่มชนเผ่ากันเอง ผ้าไยก์ยงที่นี่มีราคาสูงกว่าจีน ที่นี้ราคา 3,000 บาท แต่ของจีนราคา 1,000 บาท เราทำเองทั้งหมด ตั้งแต่ปลูก ทำเส้นใย และทอเป็นผ้า เป็นการทำ 18 ขั้นตอนด้วยมือ

Q : กลุ่มทอผ้าได้เล่าเรื่องราวกระบวนการทำผ้าไยก์ยงให้ลูกค้าที่มาซื้อฟังบ้างหรือไม่ เพราะจะเป็นการสื่อสารให้ลูกค้าเข้าใจว่าทำไมผ้าไยก์ยงของเราจึงมีราคาแพง ลูกค้าจะได้เห็นคุณค่า คุ่มค่ากับการซื้อผ้าทอมือจริงๆ (นางสาวจตุพร วิทยาการมูลนิธิฯ ถามคณะ)

A : บอกลูกค้าอยู่ ว่าของเราเป็นผ้าไยก์ยง 100% ที่อื่นๆ จะมีการผสมด้ายอื่นด้วย แต่ลูกค้าก็ยังดีกว่าแพงอยู่ดี

Q : ขายผ้าทอแบบไหน ขายอย่างไร (นางสาวจตุพร วิทยาการมูลนิธิฯ ถามคณะ)

A : ขายผ้าทอพื้นเป็นพับ หรือคิดเป็นเมตรละ 400 บาท และผ้าพันคอขายเป็นผืนละ 1,500 บาท อยากขายเส้นด้ายไยก์ยงด้วย เพราะส่วนมากเป็นคนแก่ทำ มีลูกค้าสั่งทำเชือกจากไยก์ยงเยอะจนแต่ทำไม่ทัน เพราะต้องพันและมัดด้ายด้วยมือ แขน และขา ซึ่งมันเจ็บจึงทำไม่ได้คราวละมากๆ

Q : ที่นี้ (โรงงานทอผ้า) มีเครื่องหมุน หรือเครื่องพันเส้นใยหรือไม่

A : ไม่มี ที่นี้ก็ใช้วิธีการหมุนด้วยมือ หรือ ขา เหมือนกัน

Q : กลุ่มผ้าทอๆ มีเครื่องจักรเย็บผ้าด้วยหรือไม่

A : ในกลุ่มไม่มี ถ้าลูกค้าอยากให้อาผ้ามาตัดเป็นชุดให้ ก็จะใช้วิธีเย็บมือ แต่ถ้าจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรเย็บ ก็จะให้อีกกลุ่มที่รับผิดชอบตัดเย็บด้วยเครื่องจักรเย็บให้

นางสาวจตุพร วิทยาการมูลนิธิฯ ให้คำแนะนำคณะ

- เท่าที่คุยกันเห็นว่ากลุ่มมีจุดยืนที่ชัดเจนที่จะทำผ้าทอไยก์ยง 100% ทำสีย้อมสีสวย สด และหาโอกาสไปออกงาน ควรลองหาวิธีทำให้คนรู้จักกลุ่มทอผ้าไยก์ยง และสื่อสารให้ลูกค้าเข้าใจคุณค่าของการทำผ้าทอไยก์ยง 18 ขั้นตอน

- ลองสอบถามลูกค้าที่มาซื้อเส้นใยว่าเอาไปทำอะไร อาจจะลองทำเส้นใยเป็นม้วนเล็ก ๆ หลาย ๆ สี ทำเป็นชุด ๆ (กิ๊ฟเซต) สำหรับคนที่สนใจเอาไปถักผ้าครอสติช เย็บตกแต่ง เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม
- อาจจะผสมเส้นด้ายอย่างอื่นในผ้าทอ หรือผ้าพันคอด้วย ทอไลโทนสี ทอสลับเส้นสี จะทำให้ได้ลายใหม่ ๆ

Q : ถ้าทำแล้วกลัวขายไม่ได้ ไม่มีตลาดรองรับ

A : เริ่มแรกให้เริ่มจากน้อย ๆ ทำขึ้น 2 ชิ้นก่อน แล้วเสนอให้นักท่องเที่ยวหรือลูกค้า และที่สำคัญกลุ่มก็ต้องกระตือรือร้น ถ้าเขาไม่เชิญไปออกงาน เราก็ต้องไปของเขาไปออกงานเอง บ้างครั้งเราก็ต้องพากันไปให้คนอื่นรู้จักบ้าง ต่อให้กลุ่มเราจะทำผ้าที่ดีที่สุด แต่ถ้าไม่มีใครรู้จักก็ไม่มีประโยชน์อะไร

Q : ลูกค้ามักจะคิดเสมอว่าทุกกลุ่มทอผ้าเป็นกลุ่มเดียวกัน

A : อาจจะต้องทำป้ายชื่อกลุ่มติดสินค้า เพื่อให้รู้ว่าสินค้าเป็นของกลุ่มเรา ลูกค้าจะได้จดจำและกลับมาซื้อเพิ่มได้ถูกกลุ่ม

Q : ทำอย่างไรถึงทำให้ผ้าย้อมสีธรรมชาติช้แล้วไม่สีจาง

A : ผ้าย้อมสีธรรมชาติสีจางลงอยู่แล้วโดยปกติ แต่ต้องบอกลูกค้าเรื่องการซัก และดูแลรักษาผ้า เช่น ซักโดยไม่ใช้ผงซักฟอก ตากในที่ร่ม ไม่ควรตากแดดโดยตรงจะทำให้ผ้าสีจางไปที่ละชั้น ๆ

Q : สารส้อมที่ใส่ในหม้อย้อมสีผ้า ใส่เป็นก้อนได้เลยไหม

A : ใส่เป็นก้อนก็ได้ ถ้าจะให้ดีต้องเอาไปละลายน้ำก่อนใส่ ที่นี้ใช้วิธีนี้

Q : ที่พบพระตำน้ำย้อมผ้าใช้อุณหภูมิเท่าไร มีการกำหนดหรือไม่ ที่นี้ (โรงงานย้อมผ้าดอยตุง) จะใช้อุณหภูมิ 70 องศา (นางสาวชูศรี วิทยาการมูลนิธิฯ ตามคณะ)

A : ไม่มีการวัดอุณหภูมิ แต่จะตำน้ำย้อมให้อุ่น ๆ ไม่ร้อนเกินไป ไม่เย็นเกินไป

Q : ปูนที่ใช้แช่น้ำย้อมผ้า ต้องเป็นปูนแห้งหรือปูนเปียก

A : ใช้เป็นปูนกินหมาก แห้งหรือเปียกก็ได้ แต่ใช้น้ำเย็นจะดีกว่า

4. สรุปกิจกรรมการดูงาน “ได้เรียนรู้อะไรบ้าง และจะนำไปปรับใช้อย่างไร” ?

- ได้เรียนรู้การย้อมสีผ้า จากของที่มีอยู่ในชุมชนมาทำได้ และการทอผ้ามีหลายสีหลายลายดี
- กลับไปจะทดลองทอผ้าหลาย ๆ สี จะได้ลายใหม่ ๆ จากเดิมจะทอแค่ผ้าลายพื้นธรรมดา ไม่มีสี ถ้าผ้าที่ย้อมสีก็จะขายให้เฉพาะคนในชนเผ่ากันเอง
- กลับไปอยากจะลองขายผ้าทอผ่านเฟสบุ๊คด้วย
- ได้เรียนรู้อะไรหลายอย่าง จะเอาไปปรับใช้ที่บ้าน แต่ก็ไม่แน่ใจจะทำได้เหมือนที่นี้ไหม แต่ก็พยายามทำให้ได้ เช่น ใช้เส้นใยหลายสีมาทอผสมกัน

5. ภาคผนวก

1.รายชื่อคณะ

เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เข้ารับการศึกษาดูงาน รวมจำนวน 13 คน

1. นางสาวพินวดี ดอกผึ้ง	เจ้าหน้าที่โครงการ
2. นางสาวกฤษณี เจริญทรัพย์	เจ้าหน้าที่โครงการ
3. นางสาวพัฒนา ส่องแสง	เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงพพระ
4. นางหมาย แซ่ว่าง	เกษตรกร
5. นางสาวหมี แซ่ท้าว	เกษตรกร
6. นางเจ๋อ แซ่ย่าง	เกษตรกร
7. นางกรั้ง แซ่ย่าง	เกษตรกร
8. นางพั้ว แซ่ย่าง	เกษตรกร
9. นางสาวอ้า แซ่ยัง	เกษตรกร
10. นางสาวทรง เพชรศิรีรัฐ	เกษตรกร
11. นางเปา แซ่เท้า	เกษตรกร
12. นายเท่า แซ่ยัง	เกษตรกร
13. นางสาวชไมพร แซ่ม้า	เกษตรกร

2.ภาพการศึกษาดูงานของคณะ

ชมวีดิทัศน์โครงการพัฒนาโดยดูฯ และตอบคำถาม
โดยนายถวิล คำเสาร์

พูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องกระบวนการทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
จากนางสาวจตุพร เทพนิล ดีไซน์เนอร์ผ้าทอโดยดูฯ

ดูงานโรงงานย้อมสีผ้า (สีธรรมชาติ-สีเคมี)
บรรยายโดย นางสาวชูศรี โก้วละ จันท. โรงงานย้อมสี

ดูงานกระบวนการทอผ้า และการตัดเย็บ บรรยายโดย
นางคำ คำคำจิง

ฝึกทดลองทอผ้าด้วยกี่กระตุก ณ โรงงานทอผ้า

สรุปกิจกรรมการดูงาน และการนำไปปรับใช้
ณ โรงอาหารโรงงานทอผ้า